

Vaccinum Pro Publico Bono!

Europejski Tydzień Szczepień

Liczy się każda dawka szczepionki!

Szczepienia odgrywają podstawową rolę w profilaktyce groźnych chorób wywoływanych przez czynniki zakaźne: chronią nasze zdrowie i ratują życie. Tymczasem wiele dzieci i osób dorosłych w europejskim regionie WHO wciąż nie otrzymuje szczepień zgodnie z zaleceniami – alarmują eksperci z okazji Europejskiego Tygodnia Szczepień, który przypada w dniach 23-29 kwietnia.

Obchody Europejskiego Tygodnia Szczepień, koordynowane przez Światową Organizację Zdrowia, od lat mają na celu upowszechnienie immunizacji jako podstawowej metody zapobiegania wielu groźnym chorobom i w ochronie życia¹. Szczepienia są uważane za jedną z najważniejszych zdobyczy współczesnej medycyny – ratują życie i chronią przed powikłaniami z powodu ciężkich chorób zakaźnych².

Tymczasem na świecie spada odsetek zaszczepionych osób³. Dotyczy to również Polski. Z danych PZH wynika, że w ciągu ostatnich pięciu lat liczba uchyleń od szczepień obowiązkowych zwiększyła się dwukrotnie – z 30 tys. w 2017 r. do 61,3 tys. w 2021 r. W pierwszych trzech kwartałach 2022 r. odnotowano 68 789 uchyleń od szczepień wśród dzieci do 19. roku życia⁴.

W związku z tym tegoroczne obchody Europejskiego Tygodnia Szczepień koncentrują się na zachęcaniu społeczeństw do szczepienia dzieci (ale też osób dorosłych) zgodnie z kalendarzem szczepień obowiązującym w danym kraju, do nadrabiania zaległości w szczepieniach, a także do szczepienia się przeciw grypie i COVID-19, zwłaszcza w przypadku osób z grup ryzyka⁵.

W przypadku większości szczepionek konieczne jest przyjęcie więcej niż jednej dawki, aby zbudować trwałą odporność przeciw chorobie. Dlatego tak **ważne jest przestrzeganie zaleceń odnośnie przyjmowania kolejnych dawek w odpowiednim czasie**. Dotyczy to również dzieci, które przyjechały do Polski z Ukrainy w związku z trwającą tam wojną.

Aby podkreślić znaczenie przyjmowania o czasie kolejnych dawek szczepionek, tegorocznym obchodom Europejskiego Tygodnia Szczepień towarzyszą hasła: „**każda dawka się liczy**” oraz „**szczepienie o czasie ma znaczenie**”⁶.

Eksperti NIZP-PZH podkreślają, że szczepienia dorosłych są tak samo ważne jak szczepienia dzieci. W przypadku wielu chorób zakaźnych nieudpornieni dorośli są bowiem narażeni na zachorowania i powikłania w większym stopniu niż dzieci⁷.

W przypadku takich chorób jak **błonica, tężec czy krztusiec** odporność nabyta dzięki szczepieniom w dzieciństwie słabnie, dlatego konieczne są dawki przypominające w wieku dorosłym⁸.

Grupą szczególnie narażoną na ciężki przebieg chorób zakaźnych są seniorzy⁹. W Polsce do zalecanych tej grupie wiekowej szczepień bezpłatnych (lub dofinansowanych) zalicza się: szczepienia przeciw grypie oraz przeciw COVID-19¹⁰. Z estymacji, które podaje na swoich stronach Ogólnopolski Program Zwalczania Chorób Infekcyjnych wynika jednak, że w sezonie grypowym 2021/22 przeciw wirusowi grypy zaszczepiło się niecałe 23 proc. osób po 65. roku życia¹¹. A już w sezonie 2022/23 do końca marca zareportowano ponad 4,6 miliona przypadków zachorowań na grypę i był to najcięższy sezon od ponad 10 lat.

Dlatego konieczne jest edukowanie osób starszych i ich bliskich na temat korzyści płynących z tej metody profilaktyki oraz bezpieczeństwa szczepionek. Jest to istotne również ze względów ekonomicznych – w polskim społeczeństwie rośnie odsetek osób po 65. roku życia, a szczepienia zapobiegające chorobom i ich powikłaniom są jednym z najbardziej efektywnych kosztowo osiągnięć medycyny i są bardziej opłacalne niż leczenie infekcji¹².

Z tej przyczyny wciąż trwają prace nad nowymi szczepionkami przeciwko chorobom zakaźnym, które zagrażają nie tylko dzieciom, ale też osobom dorosłym.

W połowie marca 2023 r. na polskim rynku pojawiła się szczepionka skuteczna w **profilaktyce półpaśca** oraz neuralgii półpaścowej¹³. Półpasiec zagraża wszystkim osobom, które chorowały na ospę wietrzną. Ocenia się, że jedna na trzy osoby zachoruje na półpasiec w ciągu życia¹⁴. Ponieważ półpasiec może mieć poważny przebieg, powinno się zachęcać osoby dorosłe do szczepień przeciw tej chorobie¹⁵. Szczepionka jest zalecana osobom w wieku 50 lat i starszym, oraz dorosłym od 18 lat o zwiększonym ryzyku zachorowania na półpasiec¹⁶.

Obowiązkowe szczepienia dzieci są bardzo ważne dla budowania odporności populacyjnej i zapobiegają szerzeniu się chorób w postaci epidemii¹⁷. Dlatego wciąż wprowadzane są nowe szczepionki, a eksperci rekomendują poszerzenie Kalendarza Szczepień o kolejne bezpłatne szczepienia, np. przeciwko meningokokom.

Zakażenia meningokokowe mogą powodować inwazyjną chorobę meningokokową (IChM)¹⁸, która obejmuje zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych lub sepsę (posocnicę). IChM rozwija się bardzo szybko – przebieg bywa piorunujący i może doprowadzić do zgonu nawet w kilkanaście godzin od wystąpienia pierwszych, niecharakterystycznych objawów. Często powoduje ciężkie, trwałe powikłania¹⁹. Obarczona jest też wysoką śmiertelnością²⁰.

Chociaż na zakażenie meningokokami narażeni są wszyscy, niezależnie od płci, wieku czy aktualnego stanu zdrowia, to **najczęściej chorują niemowlęta** (dzieci w pierwszym roku życia²¹). **Ze względu na trudności w diagnozie na podstawie wstępnych objawów i piorunujący przebieg IChM, szczepienia są najlepszym sposobem zapobiegania tej chorobie²².**

W Polsce rocznie rejestrowanych jest ok. 150-200 zachorowań na IChM. **Za najwięcej przypadków tej groźnej choroby odpowiadają meningokoki serogrupy B** (w Polsce w 2022 r. wśród niemowląt odsetek ten wyniósł 85 proc.²³). Dlatego, co podkreślają polscy

ekspersi w zakresie profilaktyki IChM, szczepienie niemowląt przeciw meningokokom należy rozpoczynać w pierwszym półroczu życia. Jeżeli z jakiegokolwiek powodu, np. ceny, niemożliwe jest podanie obu szczepionek, zaleca się rozpoczęcie szczepień od podania szczepionki przeciw serotypowi **B** i możliwie jak najszybciej podanie szczepionki przeciw serotypom **ACWY**, ponieważ tylko wówczas można mówić o pełnej profilaktyce IChM²⁴.

Szczepionki są jednym z najbezpieczniejszych produktów medycznych. Dlatego nie powinniśmy obawiać się szczepionek, lecz raczej chorób zakaźnych! Wszystkie choroby zakaźne, w przeciwieństwie do szczepionek, niosą bowiem ze sobą ryzyko poważnych powikłań, a nawet zgonu.

Komunikat prasowy przygotowany przez Stowarzyszenie Dziennikarzy dla Zdrowia w związku z Europejskim Tygodniem Szczepień, kwiecień 2023.

REFERENCJE:

¹ *European Immunization Week 2023*, strona WHO, materiał dostępny online: <https://www.who.int/europe/news-room/events/item/2023/04/23/default-calendar/european-immunization-week-2023> [dostęp: 24.04.2023].

² *Jakie są plusy i minusy szczepionek?*, NIZP-PZH, 10.01.2023, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/plusy-i-minusy-szczepionek/?strona=2#dlaczego-szczepienia-sa-wazne--> [dostęp: 24.04.2023].

³ *European Immunization Week 23-29 April 2023. Communications Package*, WHO, materiał dostępny online: <https://who.canto.global/pdfviewer/viewer/viewer.html?v=MFVIKVF66B&portalType=v%2FMFVIKVF66B&column=document&id=3eatcj5u1l13veeo4rlclfpo1n&suffix=pdf&print=1> [dostęp: 24.04.2023].

⁴ *Na czym polega kalendarz szczepień?*, NIZP-PZH, 13.02.2023, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/na-czym-polega-kalendarz-szczepien/> [dostęp: 24.04.2023].

⁵ *European Immunization Week 2023*, strona WHO, dz. cyt.

⁶ *European Immunization Week 23-29 April 2023. Communications Package*, WHO, dz. cyt.

⁷ *Czy można szczepić kobiety w ciąży?*, NIZP-PZH, 03.08.2022, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/jakie-szczepienia-zaleca-sie-kobietom-w-ciazy/?strona=2#dlaczego-zaleca-sie-szczepienia-kobiet-w-ciazy--> [dostęp: 24.04.2023].

⁸ Tamże.

⁹ *Szczepienia osób starszych. Dlaczego osoby starsze potrzebują szczepień?*, NIZP-PZH, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wp-content/uploads/2022/12/35.pdf> [dostęp: 24.04.2023].; *Szczepienia dla osób starszych*, materiał GIS, dostępny online: <https://www.gov.pl/web/gis/szczepienia-dla-osob-starszych> [dostęp: 24.04.2023].

¹⁰ *Szczepienia osób starszych. Dlaczego osoby starsze potrzebują szczepień?*, NIZP-PZH, dz. cyt.

¹¹ *Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę*, raport OPZG, materiał dostępny online: https://opzg.pl/wp-content/uploads/2022/09/Raport-grypowy_sezon-2021-22-1.pdf [dostęp: 24.04.2023].

¹² *Jakie są plusy i minusy szczepionek?*, NIZP-PZH, dz. cyt.

¹³ *Wejście na polski rynek szczepionki Shingrix przeciw półpaścowi*, NIZP-PZH, 17.03.2023, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wejście-na-polski-rynek-szczepionki-shingrix-przeciw-polpascowi/> [dostęp: 24.04.2023].

-
- ¹⁴ Saguil, S. Kane i M. Mercado, *Herspes Zoster and Posherpetic Neuralgia: Prevention and Management*, "American Family Physician" 2017, vol. 96, nr 10, dostępny także online: <https://www.aafp.org/dam/brand/aafp/pubs/afp/issues/2017/1115/p656.pdf> [dostęp: 24.04.2023].
- ¹⁵ *Półpasiec. Podsumowanie - Szczepionka przeciw półpaścowi*, NIZP-PZH, 27.03.2023, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/polpasiec/> [dostęp: 24.04.2023].
- ¹⁶ Tamże.
- ¹⁷ *Co to jest odporność zbiorowiskowa?*, NIZP-PZH, 09.12.2021, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/co-to-jest-odpornosc-zbiorowiskowa/> [dostęp: 24.04.2023].
- ¹⁸ *Szczepionka przeciw meningokokom. Podsumowanie*, NIZP-PZH, 07.02.2023, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/> [dostęp: 23.04.2023];
- ¹⁹ Tamże. Por. także: *Wzrost inwazyjnych zakażeń meningokokowych wywołanych meningokokami grupy W-135*, NIZP-PZH, 05.11.2020, materiał dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wzrost-inwazyjnych-zakazen-meningokokowych-wywolanych-meningokokami-grupy-w-135/> [dostęp: 23.04.2023];
- ²⁰ *Szczepienie przeciw meningokokom*, PSSE w Wąbrzeźnie, 01.09.2021, materiał dostępny online: <https://www.gov.pl/web/psse-wabrzezno/szczepienie-przeciw-meningokokom> [dostęp: 24.04.2023].
- ²¹ *Szczepionka przeciw meningokokom. Podsumowanie*, NIZP-PZH, dz. cyt; *Wzrost inwazyjnych zakażeń meningokokowych wywołanych meningokokami grupy W-135*, NIZP-PZH, dz. cyt.
- ²² *Szczepienie przeciw meningokokom*, PSSE w Wąbrzeźnie, dz. cyt.
- ²³ A. Skoczyńska i in., *Inwazyjna choroba meningokokowa w Polsce w 2022 roku*, dane KOROUN, 2023, materiał dostępny online: <https://koroun.nil.gov.pl/wp-content/uploads/2023/03/Inwazyjna-choroba-meningokokowa-IChM-w-Polsce-w-2022-roku.pdf> [dostęp: 24.04.2023].
- ²⁴ E. Kuchar i in., *Rekomendacje dotyczące szczepień przeciwko meningokokom dzieci i osób dorosłych*, „Przegląd Pediatriczny” 2022, vol. 51, nr 3, s. 8–20, dostępny także online: <https://przegladpediatryczny.pl/files/5095.pdf> [dostęp: 24.04.2023].